

باتیک

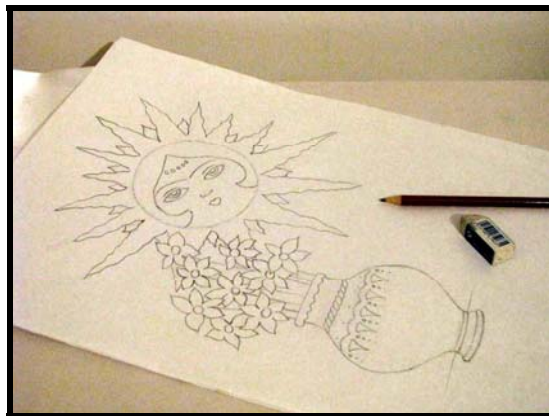
هنر باتیک در ایران به «کلاقی» شهرت دارد. در گذشته تزئین پارچه به وسیله‌ی هنر باتیک با وسایل ابتدائی و ساده، مانند انواع مهرها و قالب‌ها انجام می‌شد و تولید کنندگان اینگونه پارچه‌ها به کمک رنگهای گیاهی، البسه و سایر وسایل، پارچه را تزئین می‌کردند. بعدها وقتی بشر به فکر استفاده از رنگ آمیزی پارچه افتاد رنگرزان معمولاً بخشهایی از پارچه را گره می‌زدند یا به شکل خاصی می‌دوختند تا رنگ در آنها نفوذ نکند و پس از رنگ آمیزی، وقتی گره‌ها و یا نقاط دوخته شده باز می‌شد قسمتهای رنگ نگرفته به شکل نقوش نگاتیو (نسبت به رنگ زمینه) باقی مانده و نوعی نقش و نگار به حساب می‌آمد. با کشف ماده ای گیاهی که مانع نفوذ رنگ در الیاف پارچه می‌شد، قبایل بدوی اندونزی از آن به عنوان مایعی برای پوشاندن بعضی از قسمتهای پارچه استفاده نمودند و با تکمیل این روش در اندونزی و سرایت آن به سایر نقاط جهان، زیر بنای شکل کنونی باتیک ریخته شد.

ابزار مورد نیاز در روش نقاشی باتیک

۱. پارچه
۲. چهار چوب
۳. کاغذ کالک
۴. مگنه بادی یا پونز
۵. مداد و کاربن
۶. پارافین و موم
۷. ظرف فلزی (جهت گرم کردن پارافین)
۸. ظرف شیشه ای (جهت استفاده از رنگ)
۹. هیتر یا اجاق گاز
۱۰. تیان
۱۱. رنگ
۱۲. پارافین
۱۳. اتو
۱۴. نفت یا بنزین

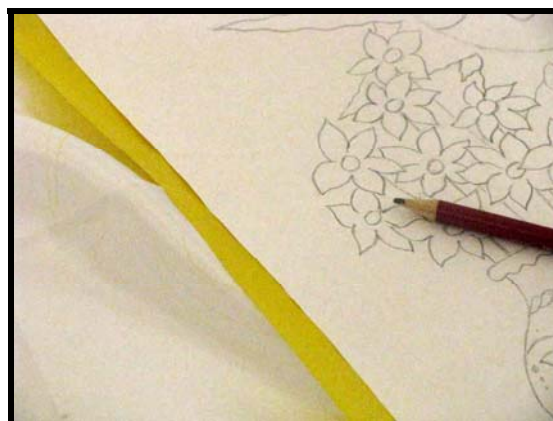
مراحل کار

۱. رنگ پذیر کردن پارچه؛ مقداری آب و صابون را در ظرف مسی تا ۵۰ درجه سانتی گراد حرارت می دهند ، سپس کربنات دو سود را به آن افزوده و حل میکنند . پارچه را به مدت نیم ساعت در این محلول قرار داده ، می جوشانند تا کاملاً "سفید شود" . سپس با آب سرد آبکشی ، خشک و اطو می کنند تا برای چاپ آماده شود .
۲. آماده سازی طرحی که قابلیت اجرا به روش نقاشی باتیک را داشته باشد.

۳. انتخاب پارچه و شستشوی آن با آب و صابون تا آهار اضافی از بین رفته و قدرت جذب بیشتری برای رنگ پیدا کند ؛ جنسی که بیشترین پخش رنگ را در حین کار ایجاد می کند ابریشم، تترن، حریر و ساتن می باشد .

۴. انتقال طرح از کاغذ بروی پارچه

۵. استفاده از یک چهارچوب سبک و متناسب با ابعاد پارچه؛ پارچه را به کمک منگنه یا پونز بروی چهارچوب ثابت می کنند.

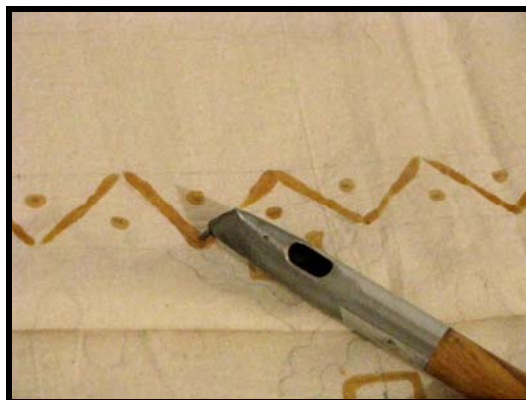

۶. ساخت ماده مقاوم یا واکس؛ این واکس ترکیبی از پارافین و موم به نسبت ۳ به ۱ به اضافه مقداری سقز می باشد.

۷. گرم کردن واکس؛ از آنجا که واکس نباید مستقیماً در مجاورت حرارت قرار بگیرد ابتدا یک ظرف آب را روی شعله قرار داده و ظرف واکس را درون آن قرار می دهیم.

۸. لوله های هدایت کننده موم (تیان)؛ این لوله ها در ایران به صورت دست ساز قابل تهیه است. موم ذوب شده در مخزنی که در تیان موجود است قرار گرفته و با مهارت کافی به گونه ای که ضخامت موم در نقاط مختلف یکسان باشد، طرح ایجاد شده روی پارچه دور گیری می شود.

۹. سه نوع رنگ در باتیک کاربرد دارد

- رنگهای ری اکتیو

- رنگهای جوهری (رنگهای بازیگ و بازیگا)

- رنگهای گیاهی (روناس، اسپرک، پوست انار و زردچوبه ...)

از رنگ های نفوذی مثل "ری اکتیو" می توان برای پارچه هایی با الیاف طبیعی (ابریشم و تترون) استفاده کرد. از رنگ های بسته بندی شده مثل "تکستایل" هم میتوان بر روی پارچه هایی با الیاف مصنوعی (ساتن و حریر) استفاده کرد.

۱۰. پارافین گیری؛ در این مرحله پس از خشک شدن کامل رنگها، کاغذ کالک یا روزنامه زیر و روی پارچه قرار گرفته و اتو کشی می شود. استفاده از کاغذ کالک به جهت خاصیت جذب بیشتر در این مورد مناسب تر است. پارافین بر اثر حرارت ذوب شده و جذب کاغذ می گردد. در این مرحله رنگ ها نیز بر اثر حرارت روی پارچه ثابت می شود.

۱۱. بنزین گیری؛ برای از بین بردن باقیمانده چربی، پارچه را با استفاده از نفت یا بنزین شسته و در معرض هوا قرار داده تا خشک شود.

۱۲. شستشوی نهایی؛ برای شستشوی پارچه باید از صابون بدون سود و رنده شده استفاده کرد. صابون رنده شده را در ظرف آب حل می کنند و روی حرارت بتدریج می جوشانند. پارچه بنزین گیری شده را در ظرف آب گرم دیگری قرار داده و با آب صابون تهیه شده می شویند. در بعضی موارد پس از شستشو و خشک شدن پارچه، آنرا با نشاسته و سریشم آهار می دهند.

چند روش رایج دیگر در هنر باتیک

روش باندانا یا دندانی

در این روش با تا زدن پارچه و رنگ آمیزی آن، طرح های بسیار جالبی به کمک رنگهای مختلف ایجاد می گردد.

روش TIE AND DYE

در این روش به کمک بستن نخ به دور قسمت هایی از پارچه و یا گره زدن پارچه و رنگ آمیزی آن نقوش ایجاد میگردد.

روش مهر زنی یا باسمه یا BLOCK

این روش به کمک قالب چوبی و واکس انجام می پذیرد. قالب ها را می توان در فرم های مختلف به کمک تخته سه لا ساخت. برای ساختن قالب ، ابتدا نقشه اصلی را روی کاغذ کشیده ، رنگ می کنند . سپس نقشه را به تفکیک رنگ روی کاغذ های دیگر کپی کرده ، هرقطعه را با چسب روی تخته سه لا چسبانده و اطراف آنرا می برند . برای طرحهای ظریف ورقه آهنی مناسب تر است . با چسباندن قطعه های بریده شده روی سطح قالب ، دیگر قالبهای مثبت و منفی آماده می شود . در این روش موم به کمک این قالب ها روی پارچه قرار گرفته و سپس رنگ آمیزی می گردد.

چاپ مستقیم

در این شیوه چاپ ، رنگ بصورت مستقیم و به وسیله قلم موی پهن ، روی استامپ قالب ، بر روی پارچه قرار می گیرد

شیوه بدون رنگریزی و بدون تهیه رنگ برای نقاشی

- چاپ با استفاده از شمعهای رنگی روی پارچه ابریشم طبیعی
- شیوه پاشیدنی : با اغشته کردن پر یا ساقه های جارو و ... در واکس باتیک داغ و پاشیدن آن بر روی پارچه و رنگ آمیزی آن .

- شیوه قلم موئی با استفاده از قلم موی پهن برای زدن واکس به پارچه و سپس رنگ زدن آن .

چاپ با شابلون

با قرار دادن شابلون نقش بر روی پارچه و استفاده از غلطک رنگ ، طرح و رنگ بر روی پارچه منتقل می شود .